

RECENZJA
w postępowaniu habilitacyjnym w dziedzinie sztuki,
w dyscyplinie sztuk plastycznych i konserwacji dzieł sztuki
Pana dr Michała Puszczynskiego z ASP we Wrocławiu.

Recenzja została sporządzona w oparciu o:

1. Decyzję Rady Doskonałości Naukowej, posiedzenie z dn. 6 listopada 2023 nr. decyzji DRKN.Z8.400.47.2023 powołującą mnie na recenzenta w postępowaniu habilitacyjnym Pana dr Michała Puszczynskiego
2. Zlecenie wykonania recenzji od ASP we Wrocławiu PKW74/60/2023
3. Dostarczoną dokumentację w formie papierowej:
  - "Dorobek Dydaktyczny"
  - Autoreferat "W dialogu z materią i przestrzenią"
  - Dorobek artystyczny, portfolio
  - Dyplom uzyskania stopnia doktora
  - Dane wnioskodawcy
4. Pendrive zawierający w/w materiały papierowe w formie zapisu cyfrowego.

Podstawowe dane o habilitancie

Dr Michał Puszczynski, urodził się w 1976 roku w Kędzierzynie Koźlu. Po ukończeniu Liceum Sztuk Plastycznych w Częstochowie, gdzie zdobył dyplom technika ceramika w 1996 roku, kontynuował swoją edukację na Wydziale Ceramiki Akademii Sztuk Pięknych we Wrocławiu, zdobywając tytuł magistra w 2001 roku. W latach 1999-2003 pełnił funkcję asystenta koreańskiego artysty Seung Ho Yanga, zdobywając cenne doświadczenie w Korei, Francji i Szwajcarii. W 2003 roku dołączył do zespołu na Wydziale Szkła i Ceramiki Akademii Sztuk Pięknych we Wrocławiu, rozpoczynając pracę jako asystent w Pracowni Ceramiki Artystycznej prowadzonej przez prof. Przemysława Lasaka. Po uzyskaniu stopnia doktora sztuk pięknych w 2013 roku, awansował na stanowisko adiunkta. Od 2021 roku dr Michał

Puszczyński samodzielnie kieruje Pracownią Technik Rzeźbiarskich – Ceramika na Wydziale Rzeźby i Mediacji Sztuki ASP we Wrocławiu. Od 2023 roku pełni również rolę prowadzącego obowiązkowy przedmiot dotyczący alternatywnych technik wypalania ceramiki dla studentów I stopnia studiów stacjonarnych. W 2019 roku otrzymał prestiżowe stypendium Fulbright Senior Award. Od 2019 roku jest członkiem International Academy of Ceramic (IAC), a od 2021 pełni funkcję eksperta przy organie kwalifikacyjnym polsko-amerykańskiej Komisji Fulbrighta.

Działalność dydaktyczna

Dr Michał Puszczyński swoją wizję dydaktyki opiera na praktycznych doświadczeniach zdobytych w trakcie pracy na macierzystej uczelni oraz podczas licznych pobytów na zagranicznych uczelniach. Jako dydaktyk prowadził zajęcia dla różnych grup studentów, zarówno krajowych, jak i zagranicznych, na różnych poziomach nauczania, obejmujących studia licencjackie i magisterskie. Jako profesor wizytujący odwiedzał liczne uczelnie na całym świecie, m.in. w USA, Chinach, Francji, Turcji, Norwegii i Hiszpanii, gdzie dzielił się swoją wiedzą na temat wypalania ceramiki, prowadząc wykłady i praktyczne ćwiczenia. Jego strategia edukacyjna to połączenie teorii z intensywną praktyką, samodzielność w rozwiązywaniu zadań, poszukiwanie współczesnych kontekstów dla ceramiki artystycznej, konsekwencja w pracy i otwartość na nowe informacje.

Dorobek artystyczny, działalność organizacyjna i popularyzatorska

Przedstawiona dokumentacja dorobku artystycznego dr Michała Puszczyńskiego jest bogata i obejmuje różnorodne dziedziny aktywności. Przede wszystkim zwraca uwagę jakość i ilość wykonanych obiektów rzeźbiarskich. Fotograficzna dokumentacja przedstawiona przez habilitanta robi duże wrażenie. W wielu wypadkach obiekty te powstają w ramach projektów badawczych lub realizacji otrzymanych stypendiów. Ich upublicznienie ma charakter autorskich prezentacji w przestrzeniach ekspozycyjnych. Takich pozycji o znaczącej wadze zostało wykazanych 18. Oprócz tego jeszcze przed uzyskaniem stopnia doktora Michał Puszczyński miał 7 wystaw indywidualnych i brał udział w kilkudziesięciu wystawach zbiorowych. Jego aktywność obejmuje również różnego rodzaju pokazy, warsztaty, wykłady i udział w konferencjach. Samych takich aktywności zostało wykazanych ok. 30. Do tego należy doliczyć udział w wielu konkursach, sympozjach i plenerach. Dorobek ten został w sposób szczegółowy przedstawiony w dokumentacji. Ze swojej strony mogę jedynie stwierdzić, że jest on znaczący nie tylko ilościowo, ale również pod względem ciężaru gatunkowego. Dowodem są liczne nagrody, publikacje i cytowania w czasopiśmie. Warto zaznaczyć, że istotną część dorobku artystycznego dr Michała Puszczyńskiego ma charakter międzynarodowy.

Autoreferat

Autoreferat dr Michała Puszczyńskiego to bogato ilustrowana publikacja, której osią centralną są analizy poszczególnych prac wchodzących w skład dzieła habilitacyjnego. Wokół tej osi autor buduje wnioski, które pełnią kluczową rolę w jego twórczości. Szczególnie istotne wydają się trzy elementy: doświadczenie, proces i otwartość. Procesy obserwowane w naturze stanowią dla dr Michała Puszczyńskiego istotne źródło inspiracji, a zarazem wzorzec w budowaniu autorskiego artystycznego kodu. Ten kod, według autora, sprawia, że sztuka staje się uniwersalna i autentyczna. Istotnym punktem jego analizy jest podkreślenie, że celem twórczym nie jest doskonałość formy, lecz przede wszystkim jej ekspresja.

Historia wytwarzania przedmiotów w wyniku utwardzania gliny w wysokich temperaturach sięga epoki neolitu i towarzyszy człowiekowi jako element religijny, techniczny, użytkowy i artystyczny przez wszystkie epoki i we wszystkich kulturach. Samo słowo pochodzi z greckiego „keramikos” i oznacza przedmioty wykonane z gliny. Dla dr Michała Puszczyńskiego ceramika jest integralną częścią jego życia. W jego twórczości przejawia się autentyczna pasja do ceramiki, co jest widoczne w każdym jego dziele. Materiał ceramiczny jest dla Puszczyńskiego nie tylko medium artystycznym, ale także kluczem do zrozumienia różnorodności kulturowych i społecznych. Autor podkreśla wspólnotowy charakter pracy ceramików, opierający się na pracy zespołowej, hierarchii, podziale obowiązków i wzajemnym zaufaniu. Przekonuje, że te wartości są w ceramice szczególnie istotne, przetrwały przez wieki tworząc unikalną społeczność, w której wspólna praca jest formą komunikacji. Fascynującym świadectwem tego, jak ceramika może łączyć ludzi.

Otwartość na nowe doświadczenia, realizowana w licznych podróżach, jest sposobem na zdobywanie wiedzy, ale nie tylko. Należy ją traktować jako strategię artystyczną. Wartość podróży nie ogranicza się tylko do zdobywania doświadczeń technologicznych, to także odkrywanie nowych ludzi, nawiązywanie relacji i tworzenie swojej historii. Nowe miejsca, nowe relacje i nowe doświadczenia służą budowaniu życiowej historii autora.

Ocena osiągnięć stanowiących podstawę niniejszego postępowania

Jako osiągnięcie habilitacyjne, będące podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego, dr Michał Puszczyński wskazuje dzieła zrealizowane w ramach autorskich projektów artystycznych:

1. Stele (2013-2018)

- Upublicznione podczas wystaw indywidualnych:
  - Galeria Neon, Wrocław, 2016
  - Stara Kopalnia, Wałbrzych, 2016
  - Galeria Konduktorownia, Częstochowa, 2019

2. Krajobraz wypalanej ziemi (2019-2020)

- Zrealizowany podczas stypendium polsko-amerykańskiej Komisji Fulbrighta
- Upublicznione podczas wystawy indywidualnej: Ceramic Complex Northern Arizona University, Flagstaff, Arizona, USA, 2020

Pod wspólnym tytułem: "W dialogu z materią i przestrzenią"

Jako dzieło habilitacyjne zostało przez dr M. Puszczynskiego wskazanych kilkadziesiąt prac, z których każde posiada autonomiczne cechy dzieła sztuki, a jednocześnie pewne elementy łączą je w harmonijną całość. Wykorzystana we wszystkich obiektach technika wypału ceramiki w wysokich temperaturach, realizowana w piecach opalanych drewnem, sprawia, że tworzą one jednorodną i spójną przestrzeń estetyczną.

Inną wspólną cechą jest forma dzieł - zwarta, wewnątrznie skupiona, jakby chciała ściągnąć z otaczającej ją przestrzeni całą energię i skumulować ją w centrum grawitacyjnym znajdującym się w środku obiektu. Formy są lekko wertykalne, o stabilnym środku ciężkości, zgodne z technologicznymi wymogami. Czasami pojawia się ażur, dziura, przez którą przepływa światło, dążące do zawładnięcia przestrzenią zagarniętą przez materialny obiekt. Ten niematerialny byt otworu pełni paradoksalnie fizyczną funkcję wzmocnienia konstrukcji formy zbudowanej z relatywnie cienkich i kruchych ścian.

Każda rzeźba ma indywidualny powód powstania i unikatową formę, może być eksponowana jako pojedyncze dzieło. Jednocześnie jednorodność formalna daje możliwość tworzenia układów ekspozycyjnych, co znacząco wzmacnia siłę wyrazu. Przykładem jest wystawa w Galerii Konduktorownia w Częstochowie w 2019 roku. Prezentowane w centrycznym układzie rzeźby tworzą spójną całość, gdzie poszczególne obiekty zdają się przyciągać wzajemnie, zgodnie z newtonowskim prawem powszechnej grawitacji. Dr Michał Puszczynski umiejętnie łączy swoje prace, tworząc środowisko, w którym oddziałują tajemnicze i fundamentalne siły natury. Ta interakcja sprawia, że galeria staje się przestrzenią, w której rozgrywają się niezwykle zjawiska, ukazujące harmonię i potęgę praw fizycznych rządzących wszechświatem. Percepcja obiektów i przestrzeni galerii ulega głębokiemu przekształceniu gdy dostrzega się je w ten sposób, stając się powodem do refleksji nad potęgą i grozą praw natury oraz naszym miejscem w niej.

Pisząc recenzje dla doktorantów lub, jak w tym przypadku, w kontekście procesu habilitacyjnego, zdarza mi się sięgać po różnego rodzaju źródła, głównie z zakresu historii sztuki, krytyki sztuki, a czasem filozofii, ale ogólnie dotyczące nauk humanistycznych. Recenzja dla Michała Puszczynskiego skłania do sięgnięcia po prace autorów takich jak Richard Feynman, Stephen Hawking czy Neil deGrasse Tyson, zajmujących się fizyką i astrofizyką, a nie humanistyką.

W praktyce artystycznej, zwłaszcza o charakterze klasycznym, studium natury jest procedurą polegającą na uważnym obserwowaniu, analizie i odwzorowywaniu różnorodnych elementów otaczającego nas świata. Artyści wykorzystują tę metodę, aby lepiej zrozumieć struktury, formy, światło i inne aspekty wizualne oraz

ekspresyjne rzeczywistości. Studium natury umożliwia nie tylko bardziej autentyczne i szczegółowe oddanie natury w dziełach sztuki, ale również jej interpretację w kontekście przesłania artystycznego. Dlatego na uczelniach artystycznych często prowadzi się ćwiczenia związane ze studium aktu, martwej natury czy portretu, gdzie człowiek stanowi istotny punkt odniesienia.

Dr Michał Puszczynski rozumie studium natury w nieco odmienny sposób. Jego podejście nie odnosi się do humanistycznego kontekstu, lecz do badania fundamentalnych aspektów natury jako całości, w której człowiek jest niewielkim elementem. Jego wizja nie jest kulturowa lecz kosmiczna. Jego twórczość to artystyczna metafora wynikająca z badania i analizy zjawisk zachodzących w przyrodzie, ekstremalnych procesów, istoty materii, energii i przestrzeni. Optyka artystyczna dr Puszczynskiego skupia się na uniwersalnych prawach natury, nadając jego dziełom szczególną perspektywę.

W procesie wypału ceramiki, na skutek reakcji chemicznej spalania drewna, powstaje ogromna ilość energii, światła, ale również popiołu. Ten popiół, osiadając na powierzchni wypalanych form, zamienia się w szkliwo, nadając im jedyny w swoim rodzaju efekt. Proces ten nie tylko przyczynia się do utworzenia trwałej i gładkiej powierzchni, ale także wpływa na charakterystyczne tekstury i niuansy kolorystyczne ceramicznych dzieł sztuki. W rezultacie uzyskujemy formy ceramiczne, których estetyka jest funkcją temperatury, miejsca w piecu oraz naturalnych właściwości surowców. Otrzymujemy niepowtarzalne dzieła, których wspólną cechą jest nieprzewidywalność. Ten, pozostający poza kontrolą, proces dr Michał Puszczynski wykorzystuje na użytek swojej twórczości. Akceptacja niepewności efektu wypału staje się integralną częścią procesu twórczego. Celem artystycznym nie jest stworzenie obiektu będącego wyrazem estetycznych, kontrolowanych, indywidualnych potrzeb twórcy, ale przechwycenie śladów sił biorących udział w procesie. Paradoksalnie umiejętność rezygnacji z bycia dyktatorem procesu kształtowania dzieła sztuki buduje podmiotowość artysty.

Dzieło habilitacyjne nosi tytuł „W dialogu z materią i przestrzenią” i składa się z dwóch cykli: „Stele” oraz „Krajobraz wypalanej ziemi”. Obiekty wchodzące w skład cyklu „Stele” nawiązują do historycznych pierwowzorów formą i przede wszystkim funkcją. Są pionowe, wolnostojące i stanowią znak pamięci. Używane w przeszłości w różnych kulturach do upamiętnienia wydarzeń religijnych, prawnych lub kulturowych, w twórczości dr Michała Puszczynskiego są wyrazem potrzeby zaznaczenia faktu, że istnieje byt taki jak człowiek. W działaniu tym nie ma wygórowanych, artystycznych ambicji autora, lecz coś na kształt odcisnięcia „ślada na piasku”. Abstrakcyjne znaki pojawiające się gdzieś na powierzchni form, malowane angobą, to informacja wysłana w przestrzeń przez artystę - człowieka, który w swoich ograniczeniach nie jest w stanie uchwycić sensu wszechrzeczy, ale może ją podziwiać i próbować poznawać.

„Krajobraz wypalanej ziemi” – cykl zrealizowany podczas stypendium polsko-amerykańskiej Komisji Fulbrighta (2019-2020), prezentowany podczas wystawy indywidualnej: Ceramic Complex Northern Arizona University, Flagstaff, Arizona, USA, 2020 oraz w Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku (3.02 – 21.04. 24). Pobyt w Arizonie zaowocował powstaniem prac inspirowanych krajobrazami i formami, które natura stworzyła na tym terenie. Trudno wyobrazić sobie lepsze miejsce dla realizacji artystycznych wizji dr. Michała Puszczynskiego. Być może

gdzieś w kosmosie, ale z technicznego punktu widzenia byłoby to trudne do zrealizowania. Krajobrazy pustynne Arizony, z jej kolorystyką, atmosferą i charakterystyką pejzażu, miały bezpośrednie przełożenie na obiekty zrealizowane przez habilitanta. Stworzone z ziemi i ognia, z tej samej energii, która uwolniona w chwili wielkiego wybuchu przenika wszystko, obejmuje wszystkie procesy zachodzące w naturze i sięga aż po horyzont zdarzeń.

„Wszechświat jest nie tylko dziwniejszy niż sobie wyobrażamy, ale dziwniejszy niż potrafimy sobie wyobrazić” (J.B.S. Haldane, 1927).

Konkluzja

Dr. Michał Puszczynski to artysta, który konsekwentnie podąża obraną przez siebie ścieżką artystyczną, chociaż, jak sam sugeruje, istnieje prawdopodobieństwo, że to nie on podjął decyzję o wyborze tej drogi, ale to ona go wybrała. Składnikami jego wizji są ceramiczna pasja, doskonalenie warsztatu, otwartość, spontaniczność w budowaniu formy, a przede wszystkim umiejętność materializacji swojego indywidualnego stosunku do natury w dzieła sztuki o uniwersalnym przekazie.

Po zapoznaniu się z dokumentacją dotyczącą dorobku artystycznego Michała Puszczynskiego, jego aktywności dydaktycznej i organizacyjnej, autoreferatem, a przede wszystkim z dokumentacją dzieł wskazanych jako osiągnięcie habilitacyjne, noszących wspólny tytuł „W dialogu z materią i przestrzenią”, stwierdzam, że dzieło spełnia wszystkie warunki, jakie stawia obowiązująca w tym zakresie ustawa (Dz. U. 2018, poz. 1668, ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce). Wartość i poziom prac zrealizowanych w ramach pracy habilitacyjnej są wysokie. **Moja opinia jest pozytywna i w pełni popieram wniosek o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki dr Michałowi Puszczynskiemu.**

